

Aftale om styringsmodeller for udmøntningen af vådområde- og ådalsindsatsen og om den øvrige indsats på vand- og naturområdet

På baggrund af drøftelser mellem Miljøministeriet og KL er der den 27. november 2009 indgået aftale vedrørende styringsmodel for udmøntning af vådområde- og ådalsindsatsen. Aftalen omfatter desuden udvikling af administrationsmodeller for vandløbsindsats, Natura2000 og grundvand, jf. bilag 1.

1. Baggrund

Af kommuneaftalen for 2010 fremgår - i forlængelse af kommunernes aftale fra 2008 - følgende:

"Der skal i de kommende år på baggrund af EU's vandrammedirektiv og naturdirektiver gennemføres en betydelig indsats i kommunerne med henblik på at forbedre vand- og naturkvaliteten. Med udgangspunkt i en politisk aftale om Grøn Vækst udarbejder regeringen i 2009 udkast til overordnede planer med mål og indsatsprogrammer, som vil danne rammen for kommunale handleplaner i 2010. På baggrund af en af regeringen fremlagt procesplan vil parterne, før udkast til vand- og naturplaner sendes i høring hos berørte myndigheder, drøfte styringsmodellen, herunder finansieringen og principper for kompensation af kommunerne."

Det nødvendige indsatsbehov for reduktion af kvælstof- og fosforudvaskning er fastlagt i Grøn Vækst aftalen. Indsatsen fordelt på vandoplande vil fremgå af de statslige vandplaner. Regeringen og Grøn Vækst forligspartnerne har besluttet, at indsatsen skal gennemføres efter et princip om *omkostningseffektivitet*, og at mulighederne for at opnå medfinansiering fra EU's Landdistriktsprogram skal udnyttes i videst muligt omfang inden for de afsatte økonomiske rammer.

2. Styringsmodel for etablering af vådområder og genopretning af ådale

Kommunerne har ansvaret for at planlægge og gennemføre etablering af vådområder og genopretning af ådale. Det sker som et led i, at kommunen er myndighed for en række øvrige indsatser for reguleringen af det åbne land og har derfor kompetencen til at løse opgaven.

Den første større opgave, hvor der skal implementeres et virkemiddel til gennemførelse af vand- og naturplanerne, er gennemførelsen af en række vådområde- og ådalsprojekter.

Etablering af vådområder er rettet mod at begrænse udledningen af kvælstof og etableringen af ådale er rettet mod at begrænse udledningen af fosfor. For at sikre hurtig fremdrift mod vandrammedirektivets mål om god økologisk tilstand i 2015 er det besluttet, at vådområde- og ådalsindsatsen skal iværksættes fra 2010, og at indsatsen skal realiseres ved hjælp af nogle helt nye landdistriktsordninger, som staten har drøftet bilateralt med EU-Kommissionen. Som følge heraf gennemføres vådområde- og ådalsindsatsen med en særlig ansvarsfordeling mellem stat og kommune. Styringsmodellen beskrives i bilag 3 til denne aftale. Der er imidlertid endnu ikke taget stilling til, hvordan ådale-projekterne skal implementeres.

De centrale elementer er:

- *De statslige vandplaner*, hvoraf det fremgår, hvor stor en reduktion af kvælstof og fosfor, der skal nås gennem etablering af vådområder og genopretning af ådale i de 23 vandoplande. Vandplanerne omfatter kriterier for håndtering af princippet om omkostningseffektivitet.

- *En national styregruppe*, hvor stat og kommune (KL) er repræsenteret, og hvor staten varetager formandskabet. Styregruppen følger den overordnede udvikling i vandoplandenes indsats og overvåger efterlevelsen af vandplanernes kriterier for etablering af vådområder og P-ådale og kan i enighed beslutte supplerende relevante nationale kriterier, i det omfang, det er nødvendigt. Styregruppen overvåger og understøtter fremdriften i indsatsen.
- *Vandoplandsstyregrupper*, som udgøres af kommunerne i de respektive oplande. Oplandsstyregruppen udarbejder en oplandsplan, hvoraf mulige projekter, herunder forventet tilknyttet økonomi, fremgår. Oplandsstyregruppen beslutter hvilke områder, der skal gennemføres nærmere forundersøgelser for, og de relevante kommunerne indsender på den baggrund ansøgninger i prioriteret rækkefølge herom til Miljøministeriet. Der er for hver udredning en kommune, der leder udredningsarbejdet og søger en statslig bevilling til dette forarbejde. Efter identifikation af egnede projekter prioriterer vandoplandsstyregruppen hvilke projekter og i hvilken rækkefølge, de pågældende kommuner skal indstille til staten med henblik på bevilling til realisering af projektet. Vandoplands-styregruppen indrapporterer status for fremdriften i vandoplandet til den nationale styregruppe to gange årligt. For hvert af de 23 vandoplande fastlægger Miljøministeriet den økonomiske ramme svarende til målet for kvælstofreduktion på kg. kvælstof i udkastet til de statslige vandplaner.
- *Kommunerne som projektejer*. Kommunernes rolle er at beskrive og undersøge konkrete vådområdeprojekter indenfor det enkelte vandopland. Kommunen er således *projektejer* og står for den opsøgende kontakt til de berørte lodsejere. Når de kommunale projektforslag er prioriteret i vandoplandsstyregruppen (se ovenfor) udpeges de projektansvarlige kommuner. Disse vil kunne modtage statslige tilsagn om bevilling, da de er ansvarlige for gennemførelse af projektet. Det juridiske og bevillingsretlige ansvar påhviler den pågældende kommune, idet denne på vegne af de berørte kommuner, indgiver ansøgning om bevilling til gennemførelse af et projekt. Kommunen kan nedsætte en projektgruppe, hvor de øvrige kommuner i projektet indgår. Der kan også etableres tillige en følgegruppe med lodsejerrepræsentanter, relevante organisationer og andre interessenter.
- *Staten som bevillingsmyndighed*. Staten udbetaler midler til kommunernes opsøgende og faciliterende indsats, ligesom staten bevilger midler i form af tilsagn (jf. ansøgning) til den enkelte kommune til projektgennemførelse (anlægsudgifter mv). Administrationen af landdistriktsmidler varetages af staten ved Fødevarerministeriet.
- *Staten varetager køb og salg af jord*. Den væsentligste finansieringsmekanisme til at gennemføre det enkelte projekt sker via køb og salg af jord. Kommunen rekvirerer den statslige jordkøbsmyndighed i FødevarerErhverv, når kommunerne har gennemført forundersøgelser og fået tilsagn til anlægsinvesteringer. FødevarerErhverv forhandler som ene part med lodsejer om køb og salg af den af kommunen udpegede jord samt jordfordeling. FødevarerErhverv har mandat til jordkøb inden for det givne tilsagn.
- *En tilskudsordning rettet mod individuelle lodsejere*, som stilles til rådighed som supplement til den overordnede styringsmodel. Ordningen er en videreførelse af en eksisterende ordning besluttet i Vandmiljøplan III, hvor den enkelte lodsejer har mulighed for selv at implementere vådområder med støtte fra landdistriktsprogrammet. Under denne ordning kan lodsejeren søge om tilsagn til anlægsinvesteringer og 20-årigt tilskud. Der kan ikke benyttes jordkøb.

Økonomi

Forligsparterne bag Aftale om Grøn Vækst af 16. juni 2009 har besluttet en økonomisk ramme for vådområdeindsatsen i perioden 2010-15 med det formål at nå målsætningen om at reducere kvælstofudledningen med 1.130 t. N i V1 og V2 områder, svarende til op til 10.000 ha. vådområder og reduktion af fosforudvaskningen med 30 tons P, svarende til ca. 3.000 ha ådale. Indsatsen forventes at reducere drivhusgasudledningen med ca. 19.000 t. CO2 ækvivalenter.

Det er kommunerne, som har ansvaret for at etablere arealer med vådområder (på nær projekter som er forudsat etableret af private lodsejere) og med ådale, som opfylder Grøn Vækst målsætningen for henholdsvis reduktion af kvælstof og fosfor, og at det sker omkostningseffektivt. Kommunerne har i forlængelse heraf ansvaret for at nå det forudsatte mål indenfor den afsatte økonomiske ramme. Gennemførelse af vådområde/ådalsindsatsen skal bidrage til efterlevelse af vandrammedirektivets målsætninger, som Miljøministeriet overordnet er ansvarlig for i forhold til EU-Kommissionen.

Miljøministeriet er i sidste ende hovedansvarlig over for EU i forhold til efterlevelse af vandrammedirektivet. EU-Kommissionen vil ved vurdering af den danske gennemførelse af vådområde/ådalsindsatsen lægge vægt på, at der bidrages med en reduktion svarende til det forudsatte antal tons.

Parterne bag denne aftale er enige om, at der, med forudsætningerne i Grøn Vækst-aftalen lagt til grund, er balance mellem afsatte midler, og den planlagte målopfyldelse, og at der skal tilrettelægges en særlig organisering for at kunne udnytte det afsatte budget efter reglerne i landdistriktsprogrammet.

Der er enighed om, at den samlede økonomiske ramme er som beskrevet i bilag 2.

Rammen til administrative omkostninger udgør i alt ca. 10 pct. af de samlede afsatte midler. De administrative ressourcer fordeles mellem de projektgennemførende kommuner og staten (Fødevarerministeriet, Miljøministeriet). Dette sker under hensyntagen til den aftalte opgavefordeling, jf. bilag.

Det er en forudsætning for den samlede økonomi, at det danske landdistriktsprogram for 2010-2013 godkendes af EU-kommissionen som forelagt.

De økonomiske midler i Grøn Vækst-aftalen vedr. vådområde- og ådalsindsatsen fordeler sig således fordelt på hovedaktiviteter:

Finansieringsmodel for vådområder/ådale (mio. kr.)						
Proces-trin	LDP støtte	Tilskudselement	Omkostninger til vådområder/ådale 2010-2015			
GRØN VÆKST samlet budget (mio. kr. /år)			Projekt omk. (mio. kr.)	Adm. omk. (mio. kr.)	Omk. i alt (mio. kr.)	Bevillings-placering FVM/MIM
1	Nej	Opsøgende og faciliterende indsats	-	9,5	9,5	MIM
2a	ja	Tekniske forundersøgelser	14,7	7,4	22,1	MIM
2b	ja	Ejendomsræssige forundersøgelser	13,6	7,2	20,8	MIM
3	nej	Erhvervelse af puljejord	2,3	3,0	5,3	FVM
3a	nej	Erhvervelse af puljejord, Transaktionsomkostninger	9,7	0,3	10,0	FVM
4	ja	Køb og videresalg af projektjord ved jordfordeling,	563,0	-	563,0	MIM
4a	ja	Køb og videresalg af projektjord ved jordfordeling, administration, løn	-	32,5	32,5	MIM
4b	ja	Køb og videresalg af projektjord ved jordfordeling, Transaktionsomkostninger	41,3	24,4	65,7	MIM
5	ja	Anlægsinvestering	166,7	8,5	175,3	MIM
6	ja	20-årige MVJ tilskud til accept og fastholdelse (VMP III ordning)	88,0	4,4	92,4	FVM
7	nej	Ekspropriationer (7,5 pct)	46,7	3,7	50,4	MIM
8	nej	Administration af projektportefølje MIM	-	11,3	11,3	MIM
SUM			946,0	112,2	1.058,2	

Miljøministeriet er formel bevillingsmyndighed på denne opgave, og Fødevareministeriet varetager den EU-retlige legalitetskontrol. Miljøministeriet udarbejder økonomiske nøgletal til støtte for kommunernes indsats i det enkelte vandopland, som vandoplandsstyregruppen kan søge midler indenfor.

Såfremt der opstår en situation, hvor der er væsentlig uoverensstemmelse mellem de ansøgte projekter og den overordnede afsatte økonomiske og tidsræssige ramme, er der enighed om, at dette vil kunne drøftes mellem kommunerne og staten/Miljøministeriet som led i de årlige økonomiforhandlinger.

Parterne er endvidere enige om, at det er kommunens ansvar at udvikle det enkelte projektforslag, så det lever op til kriterierne om omkostningseffektivitet. Om fornødent skal der arbejdes aktivt for at optimere projektområde eller projektindhold, så omkostningerne begrænses og så behovet for anvendelse af ekspropriationsinstrumentet kan begrænses til et absolut minimum.

Når et tilsagn om gennemførelse af et projekt er meddelt fra Fødevareministeriet, så gælder det, at kommunerne som projektejer bærer det fulde projektansvar, herunder ansvar for overholdelse af den samlede projektkonometri inden for de tildelte tilsagn. Såfremt projektforsætningerne ændrer sig pga. jordpriser eller andet, kan projektejer revurdere projektet i dialog med bevillingsmyndighed. Dette kan medføre et tilskåret projekt, en fornyet ansøgning eller at projektet opgives.

Tidsramme

Milepæle for iværksættelse af indsatsen fremgår af bilag 3. Umiddelbart efter indgåelse af denne aftale etableres den nationale styregruppe og bevillingsadministration i Miljøministeriet og Fødevareministeriet.

Målene for vådområde- og ådalsindsatsen samt kriterierne for gennemførelse af indsatsen vil fremgå af *udkastet* til de statslige vandplaner. De statslige vandplaner sendes i forhøring i 8 uger og herefter i offentlig høring i 6 måneder i foråret 2010.

Vandoplandsstyregrupperne skal være etableret senest 1. marts 2010. I takt med statens tilsagnsgivning orienterer Miljøministeriet vandoplandsstyregrupperne om trækket på den fastsatte ramme i forhold til målopfyldelse i det pågældende vandopland. Den nationale styregruppe orienteres endvidere årligt (første gang d. 1. december 2010) om det samlede træk på den samlede ramme i forhold til målopfyldelse med henblik på afrapportering til EU-kommissionen.

Opfølgning og monitorering

Parterne er enige om, at det er afgørende, at der løbende følges op på gennemførelsen, rammebetingelser og øvrige forudsætninger, der ligger til grund for aftalen.

Primo januar 2011 vil regeringen og KL første gang gøre status over aftalen på baggrund af rapportering fra den nationale styregruppe. Såfremt aftalen ikke måtte være overholdt, vil regeringen og KL drøfte dette med henblik på iværksætte yderligere tiltag til opfyldelse af aftalen.